

AR REIKIA LIETUVOS VETERANŲ ŽAIDYNIŲ?

Pirmiausia pripažinkime, kad jau yra (ir nemaža) tokia visuomenės dalis kaip sporto veteranai. Garbingiausią vietą joje užima veteranai, jaunystėje pasiekę aukštų sportinių rezultatų. Tai Olimpinių žaidynių, pasaulio ir Europos pirmenybių nugalėtojai ir prizininkai, Lietuvos rinktinių nariai, meistrų komandų žaidėjai ir t.t. Kitą jos grupę sudaro veteranai (jie ypač ambicingi), kurie dėl įvairių priežasčių (vedybos, mokslas, traumos ir t.t.) nesugebėjo išreikšti savęs jaunystėje. Nereiktų taip pat pamiršti ir tiesiog sveikų veteranų, kurie nieko prieš išėiti į sektorius, aikšteles ir "duoti garo" tikriems sporto veteranams. Pažįstu vieną veteraną iš Australijos, kuris tik sulaukęs keturiasdešimties metų paėmė į rankas ietį, o šiais metais (būdamas penkiasdešimties) jau iškovojo trečią vietą pasaulio lengvosios atletikos veteranų pirmenybėse. Štai tie potencialūs veteranų žaidynių dalyviai. Patikslinu, veteranų žaidynių, o ne kitų veteranų varžybų (atskirų sporto šakų pasaulio, žemynų, šalių pirmenybių, įvairių klubų rengiamų varžybų ir kitų), kurios jau keli dešimtmečiai sėkmingai vykdomos visame pasaulyje. Pavyzdžiui, lengvaatlečiai jau yra turėję 13 pasaulio pirmenybių, kurios vykdomos kas dveji metai. Tuo tarpu veteranų žaidynių istorija - žymiai trumpesnė. Pasaulyje kol kas vyko tik ketverios, Lietuvoje - vienerios žaidynės. Kad diskusija būtų vaisingesnė prisiminkime veteranų žaidynių istoriją.

Pirmosios pasaulio veteranų žaidynės įvyko 1985 metais Kanados mieste Toronte. Jose dalyvavo 8305 sporto veteranai iš 61 šalies, buvo varžomasi 21 sporto šakos varžybose. Antrosios žaidynės įvyko Danijoje. Jas priėmė trys šios nedidelės Europos valstybės miestai: Heringas, Oborgas ir Orhus. Danijoje 37 sporto šakų varžybose jėgas išbandė 5500 sporto veteranai iš 76 šalių. Naujas Pasaulio veteranų žaidynių etapas prasidėjo prieš septynerius metus. 1992 metais Monte Karle Tarptautinių sporto federacijų generalinės asamblėjos metu Danijos olimpinio komiteto iniciatyva buvo surengta konferencija sporto veteranų problemoms aptarti. Joje dalyvavę 45 sporto federacijų atstovai parėmė Pasaulio veteranų žaidynių idėją. Buvo išrinkta Tarptautinė pasaulio meistrų žaidynių valdyba (World Masters Games International Board of Governors), į kurią įėjo penki atstovai nuo tarptautinių sporto federacijų, atstovas nuo Danijos olimpinio komiteto ir miesto-žaidynių šeimininko atstovas. Ten pat buvo nuspręsta Pasaulio veteranų žaidynes rengti kas ketveri metai, o artimiausias trečiašias žaidynes surengti 1994 metais Australijos mieste Brisbane. Brisbaniečiai neapvyklė. Per 23000 sporto veteranų iš 72 pasaulio šalių išbandė jėgas 30 sporto šakų varžybose. Tai buvo nuostabi viso pasaulio sporto veteranų šventė, kai kuriais rodikliais pranokstanti net Olimpines žaidynes (Barselonos Olimpiadoje dalyvavo 9368 sportininkai). Pavyzdžiui, vien lengvaatlečių susirinko daugiau kaip 3000, o krepšinio aikštelėse rungtyniavo 52 moterų ir 83 vyrų komandos; virš 100 sporto bazių buvo atiduotos žaidynių dalyviams, o visų spalvų medaliams pagaminti prireikė 1,8 tonos metalo ir 15 km juostos. Žaidynių organizatoriai dalyviams parengė plačią kultūrinę pramoginę programą, nebuvo pamiršti ir verslininkai. Nepamirštama įspūdjį paliko žaidynių atidarymo ir uždarymo ceremonijos. Brisbano žaidynės dar ypatingos tuo, kad jose, pirmą kartą žaidynių istorijoje, startavo Lietuvos atstovai. Gan nemažas jų būrys (56) į Lietuvą atvežė 19 medalių: 12 aukso, 4 sidabro ir 3 bronzos. Beje, per žaidynių uždarymo ceremoniją nuleista žaidynių vėliava buvo įteikta Portlando miesto atstovui. Būtent šiame JAV mieste 1998 metais įvyko ketvirtosios Pasaulio veteranų žaidynės. Deja, žaidynės nepavyko. Tokia yra tiek spaudos, tiek žaidynėse dalyvavusiųjų nuomonė. Ypač nepalankiai buvo vertinamas didelis (200 JAV dolerių) starto mokestis. Nepalankus įvertinimas sudavė rimtą smūgį pačiai tokio renginio idėjai. Po puikiai organizuotų III žaidynių Brisbane buvo kalbama, kad laikui bėgant žaidynės taps svarbiausiu veteranų sporto įvykiu. Deja, pasibaigus žaidynėms Portlande (jose dalyvavo per pus mažiau dalyvių negu Brisbane), jų reitingas labai kritė sportinės visuomenės akyse. Vargu ar jas gelbės ir tas faktas, kad V žaidynes vėl numatyta surengti Australijoje.

*Lietuvos sporto veteranai kartu su Australijos lietuviais
Brisbano žaidynių atidarymo ceremonijos metu*

Pagal nuostatus Pasaulio veteranų žaidynėse gali dalyvauti bet kurios valstybės pilietis nepriklausomai nuo lyties, rasės, religijos ar sportinio meistriškumo. Skirtingai nuo kitų sportinių varžybų, žaidynėse sportininkas atstovauja tik save patį; nėra nacionalinių komandų, nevedama jokia oficiali komandinė įskaita. Taigi, komandą gali sudaryti įvairių šalių sportininkai arba vienai šaliai gali atstovauti kelios komandos. Žaidynės rengiamos žmonėms, kuriems sportas - gyvenimo būdas. Jos yra atviros tiek buvusiems pasaulio čempionams, tiek sportininkams, nepasiekusiems jaunystėje aukštų rezultatų. Nėra jokių sportinių apribojimų, norintiems dalyvauti žaidynėse. Vienintelis reikalavimas - noras dalyvauti.

Taip rengiamos Pasaulio veteranų žaidynės. O kaip organizuojami panašūs renginiai Lietuvoje? Daugelis iš mūsų tai galėjo sužinoti 1996 metais, kai vyko pirmosios Lietuvos veteranų žaidynės. Vertinimai spaudoje buvo atsargūs, buitiniame lygyje kritiški. Man, dalyvavusiam lengvosios atletikos varžybose, jos niekuo nesiskyrė nuo eilinių varžybų. Šventės nebuvo.

Tiek pasaulio, tiek Lietuvos žaidynių analizė rodo, kad dar nerasta geriausia jų vykdymo forma. Manau atėjo laikas pasikalbėti apie veteranų žaidynes, išsiaiškinti ar jos reikalingos, o jei reikalingos, tai apsispręsti, kaip jas rengti. Turėtų išsakyti savo nuomonę ir sporto valdininkai, ir sporto klubų atstovai, ir pasaulio žaidynių dalyviai, galų gale veteranai, norintys dalyvauti tokiose žaidynėse. Pradėdamas diskusiją pateiksiu savo samprotavimus.

Koks yra veteranų žaidynių tikslas? Matyt čia bus sunku išsiversti be standartinių išsireiškimų. Daugelis iš mūsų į šį klausimą atsakytų beveik vienodai: skatinti veteranus fiziškai ir dvasiškai lavintis, suteikti jiems galimybę kultūringai praleisti laisvalaikį, propaguoti sveiką gyvenimo būdą. Juk nuostabu, kai tau suteikiama galimybė garbingoje kovoje įveikti olimpinį čempioną ar pasaulio rekordininką, suvesti sąskaitas su jaunystės laikų varžovu, pasitikrinti ar dar turi parako. Apibendrinkime ir gausime, kad veteranų žaidynės yra puiki priemonė suburti veteranus, sudaryti jiems galimybę susitikti su bendražygiais, prisiminti kartu praleistas gražiausias jaunystės akimirkas. Ypač tai aktualu užsienio lietuviams, nes profesionalusis sportas nėra ir nebus

ta grandis, kuri jungtų juos su Tėvyne. Tuo tarpu sudalyvauti mėgėjiškose varžybose daugelis iš jų neatsisakytų. Ypač jei jas lydėtų turininga kultūrinė programa.

Kam veteranų žaidynės reikalingos? Sporto veteranams. Ne sporto valdininkams (vargu ar žaidynės turės tokį atgarsį visuomenėje, kaip mūsų krepšinininkų pergalės), ne žiūrovams (jais dažniausiai būna giminės ir draugai), o sporto veteranams. Pripažinus šį teiginį aiškesnis bus atsakymas į trečiąjį klausimą.

Kas turėtų finansuoti žaidynes? Galbūt atsakymas daugelį šokiruos, bet išradinėti dviračio nereikia - didžiausią našta turi užsikrauti patys sporto veteranai. Patikslinu. Paprastai finansavimo šaltiniai yra trys: starto mokestis, rėmėjai ir savivaldybės (mūsų atveju, matyt, valstybės) finansinė parama.

Pora pavyzdžių. Brisbano žaidynių starto mokestis buvo 125 JAV doleriai. Sumokėjęs šį mokestį sportininkas (remsiuos lengvaatlečio patirtimi, nes skirtingų sporto šakų starto mokestis šiek tiek skyrėsi): gavo teisę dalyvauti bet kurioje lengvosios atletikos rungtyje, taip pat dalyvio pažymėjimą, oficialią suvenyrinę programą ir sportininko atmintinę, oficialius T tipo marškinėlius ir sportinį krepšį. Jam buvo suteikta galimybė dalyvauti žaidynių atidarymo ir uždarymo renginiuose. Sportininkas galėjo nemokamai lankyti visas sportines varžybas, naudotis visuomeniniu transportu, medicininio aptarnavimu, jam buvo suteiktos nuolaidos vietinėms turistinėms kelionėms. Žaidynių metu buvo leidžiamas ir nemokamai platinamas dienraštis. Tačiau žaidynių dalyvis, panorėjęs apsilankyti "Iškilmingame meistrų pokylyje", turėjo sumokėti 60, "Australietiškos nakties" renginyje - 30, verslininkų seminare - 20 JAV dolerių. Brisbano žaidynes rėmė firmos IBM, Coca-Cola, XXXX, QANTAS, ITT Sheron, Inchcape Office Product, DPE, Queensland Events Corporation, Australian Sports Commission ir Brisbano miesto savivaldybė.

Kitas pavyzdys - Portlando žaidynės. Sumokėjęs 200 JAV dolerių starto mokestį sportininkas praktiškai gavo tą patį daiktų ir paslaugų krepšelį. Papildomai buvo surengtas lengvosios atletikos varžybų atidarymas Judžine, sportininkui nereikėjo mokėti už kelionę iš oro uostą ir atgal, jam buvo suteikta galimybė dalyvauti "Pasaulio veteranų pobūviuose" tiek Portlande, tiek Judžine ir "Miesto šventės" renginyje. Iš Portlando sportininkas galėjo parsivežti žaidynių partnerių produkcijos pavyzdžių. Portlando žaidynės turėjo tik vieną, bet labai garsų rėmėją - NIKE firmą. Todėl oficialiai žaidynės ir buvo vadinamos NIKE pasaulio veteranų žaidynėmis.

Kokias išlaidų dalis (tiek Brisbane, tiek Portlande) dengė starto mokestis, rėmėjai ir savivaldybė duomenų nėra.

Toks smulkus paslaugų išvardinimas ne atsitiktinis. Jis turėtų padėti sudaryti Lietuvos veteranų žaidynių dalyvio daiktų ir paslaugų krepšelį. Mano nuomone žaidynių atidarymo ir uždarymo renginius ir diplomų bei medalių gamybą turėtų finansuoti valstybė, sportininkai turėtų padengti teisėjavimo ir sporto bazių nuomos išlaidas, rėmėjai turėtų pasirūpinti specialiaisiais prizais ir, kartu su savivaldybėmis, - kultūrine pramogine programa. Beje Lietuvos veteranų žaidynėse turėtų dalyvauti keli tūkstančiai sportininkų. Kartu su jų giminėmis ir draugais tai sudarytų visai ne menką suinteresuotų asmenų būrį. Taigi rėmėjų neturėtų būti sunku rasti. Juk daugelis norėtų įsigyti suvenyrinę programą, žaidynių atributika pažymėtas kepuraites, marškinėlius, sportinius krepšius, o po žaidynių - rezultatų suvestinę, vaizdajuostę, nuotraukų albumą.

Kiek kainuotų dalyvavimas veteranų žaidynėse? Į šį klausimą galima atsakyti tik apytiksliai. Aišku tik viena, kad tai priklausytų nuo sporto šakos ir varžybų vykdymo vietos. Imkime, pavyzdžiui, vilniečių, kuris žada dalyvauti Palangoje vykstančiose lengvosios atletikos varžybose. Tarkime, kad daiktų ir paslaugų krepšelis yra minimalus: dalyvio kortelė, oficiali programa ir dalyvio atmintinė. Dabar belieka suskaičiuoti: starto mokestis (nepamirškime, kad į starto mokestį be daiktų ir paslaugų krepšelio papildomai įeina stadiono nuomos ir teisėjavimo išlaidos), plius kelionės išlaidos, plius dviejų trijų dienų gyvenimo išlaidos. Maitinimosi išlaidų skaičiuoti nereikėtų, nes valgyti reikia tiek Palangoje, tiek Vilniuje. Esu tikras, kad kiekvienas mintyse suskaičiavote, kiek šiam vilniečiui kainuotų dalyvavimas žaidynėse.

Kas turėtų organizuoti žaidynes? Koordinuoti žaidynių rengimą ir rūpintis valstybiniu finansavimu turėtų Kūno kultūros ir sporto departamentas. Jis turėtų sudaryti visuomeniniais pagrindais dirbančią tarybą, kurios pagrindinė funkcija būtų parengti žaidynių nuostatus. Į tarybą turėtų įeiti po vieną atstovą iš visų sporto šakų federacijų, po vieną atstovą iš respublikinių sporto organizacijų, vienas kitas visuomenės veikėjas, galintis realiai pagelbėti, kuriant veteranų žaidynių strategiją, sudarant jos nuostatus. Žaidynių rengimo našta turėtų atitekti iš etatinių sporto valdininkų (profesionalų) sudarytam organizaciniam komitetui. Ją turėtų sudaryti Kūno kultūros ir sporto departamentas, kuriam ji ir atsiskaitytų. Pagrindinės organizacinio komiteto funkcijos: žaidynių organizavimas ir vykdymas, finansinės apskaitos tvarkymas, darbas su rėmėjais ir savivaldybėmis.

Kaip žaidynės turėtų vykti? Turėtų būti pasirinktas miestas, kuriame vyktų žaidynių atidarymo ir uždarymo renginiai. Po žaidynių atidarymo atskirų sporto šakų atstovai turėtų vykti į varžybų vietas. Rekomenduotina, kad tai būtų nedideli miesteliai, nes ten galima sukurti jaukesnę aplinką. Pavyzdžiui lengvaatlečiai galėtų rungtyniauti Palangoje, Smalininkuose ar kitur, kur tik yra normalus stadionas. Varžybos vietose - federacijų (sporto klubų) reikalas. Tik nuo jų priklausys ar tai bus šventė, ar šaltas, formalus renginys. Manau, kad nereiktų labai išplėsti programų (juk čia ne sporto šakos šalies pirmenybės), gal būt net įvesti nestandartines rungtis, kuriose varžysis tik veteranų žaidynių dalyviai (pavyzdžiui, lengvaatlečiai galėtų išaiškinti pajėgiausią sprinterį, stajerį, šuolininką, metiką ir t.t.).

Ar reikalinga komandinė įskaita? Manau šis klausimas sukels daug diskusijų. Bijau, kad mano siūlymui nebus pritarta, nes aš už komandinę įskaitą. Pasaulio žaidynių nuostatai per daug demokratiški, šiek tiek sumenkinantys pačią sporto idėją. Mums, tapusiems Brisbano žaidynių nugalėtojais, taip norėjosi išgirsti savo himną (ypač tada, 1994 metais). Deje, ten mes buvome tiesiog Žemės piliečiai. Siūlau toki scenarijų: žaidynėse dalyvauja aukštaičiai, dzūkai, suvalkai, žemaičiai, kauniečiai, vilniečiai ir užsienio lietuviai. Tai nėra griežtas komandų suskirstymas, greičiau idėjos iliustravimas. Gali, ko gero, savas komandas sudaryti ir klaipėdiečiai, šiauriečiai, panevėžiečiai. Be to skirstymo į etnografinius rajonus mažiausias vienetas matyt bus apskritis?! Taigi sąvokos dzūkas ar aukštaitis bus pakankamai sąlygiškos. Tuo tarpu kito komandinės įskaitos reikalavimo norėčiau, kad būtų laikomasi. Vienai ar kitai komandai sporto veteranas turėtų būti priskirtas pagal tai, kur jis ilgiausiai gyveno, kol jam sukako aštuoniolika metų, t. y. kol baigė mokyklą. Toks komandinės įskaitos įvedimas būtų naudingas dėl kelių priežasčių. Pirma, galimybė atstovauti savo gimtajam kraštui ar miestui būtų pakankama priežastis, kad daugelis veteranų ištrauktų kažkur nugrūstus sportinius batelius ir išeitų į sektorius ar aikšteles. Antra, komandinė įskaita skatintų savivaldybes aktyviau remti veteranų žaidynes: gal pasirūpintų sportine apranga, gal padarytų kelių dienų stovyklą prieš varžybas, gal suorganizuotų kultūrinių renginių ir t.t.

Nuo ko reiktų pradėti? Nuo emblemos ir internetinio puslapio.

Kęstutis.Vislavičius

1999 m spalio 18 d.